

TARİHİ VE KÜLTÜREL VARLIKLARIN KORUNMASI VE BU VARLIKLARDAN YARARLANILMASINDA EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ NE OLMALIDIR?¹

İsmail H. DEMİRCİOĞLU*

Ebru DEMİRCİOĞLU**

GİRİŞ

Tarihi ve kültürel miras, geçmişten bugüne kalan maddi ve manevi unsurları bünyesinde barındırarak yaşamımızı doğrudan etkileyen iki temel unsurdur. Geçmişten bugüne kalan binalar, yollar, köprüler, savaş alanları, giyim eşyaları, gelenekler, sözlü ve yazılı unsurların tamamı, tarihi ve kültürel miras öğeleridir (Demircioğlu, 2014). Maddi ve maddi olmayan bu unsurlar pek çok açıdan günümüzü ve dolayısıyla yaşamımızı etkilemektedir. Bu unsurlar geçmişe ait olmalarına karşın, bilinçli ve etkin kullanılmaları durumunda günümüze önemli katkılar sağlayabilirler.

Tarihi ve kültürel varlıkların günümüz insanının yaşamında önemli unsurlar olmasına karşın, bunların korunması ve bu unsurlardan faydalanılması konusunda problemler yaşanmaktadır. Tarihi ve kültürel çevrenin korunması ve topluma katkı sağlayacak şekilde düzenlenmesinde sivil toplum örgütlerine, belediyelere ve eğitim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Teknolojik ve ekonomik açıdan gelişmiş dünya ülkeleriyle mukayese edildiği zaman, tarihi ve kültürel mirasın korunması ve bu mirastan yararlanılması noktasında ülkemizin istenilen seviyede olmadığı anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle ülkemizde tarihi ve kültürel çevrenin yeterince korunmadığı anlaşılmaktadır. Buna ilaveten, bu iki unsurdan ekonomi, turizm ve eğitim alanlarında istenilen düzeyde yararlanılamamaktadır.

ÇALIŞMANIN AMACI

Bu bildirinin amacı, tarihi ve kültürel varlıkların korunması ve bunlardan yararlanılmasında kültür ve eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının nasıl bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktır. Bu çerçevede, aşağıdaki sorulara ilgili literatürün ışığında cevap aranacaktır:

- Tarihi ve kültürel varlıkların önemi nedir?
- Tarihi ve kültürel varlıkların korunması ve bunlardan yararlanılmasında kültür ve eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin rolleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmamız nitel bir anlayışla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada tarihi ve kültürel mirasın önemi, korunması ve katkılarıyla ilgili literatür taranmıştır. İlgili literatürden elde edilen veriler analitik ve sentetik bir anlayışla değerlendirilerek araştırma sorularının cevabı bulunmaya çalışılmış ve konuyla ilgili öneriler getirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Tarihi ve Kültürel Varlıklar Neden Önemlidir?

¹ Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir’de düzenlenen ‘Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi’ nde bildiri olarak sunulmuştur.

*Prof. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi-Tarih Eğitimi ABD-Söğütlu-Akçaabat-Trabzon, E-mail: Demircioglu61@yahoo.com

** Arş. Gör. Ebru DEMİRCİOĞLU, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi-Tarih Eğitimi ABD-Söğütlu-Akçaabat-Trabzon, E-mail: isiginkizi@yahoo.com.tr

Tarihi ve kültürel miras ve bu mirasa dayalı çevre günümüzü şekillendiren önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu iki unsur, insanların ve toplumların yaşamına doğrudan etki etmekte ve günümüzü belirli açılardan şekillendirmektedir. Tarihi ve kültürel mirasın önemini ve günümüze etkilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1-Tarihi ve Kültürel Miras Kimliklerimizi Oluşturur:

Tarihi ve kültürel miras öğeleri kimliklerimizin inşasında önemli rol oynar. Toplumumuzda bize öğretilen geçmişimiz, gelenek ve göreneklerimiz, inançlarımız ve yaşayış şekillerimiz bizim kimliğimizi oluşturan temel unsurlardır (Council of Europe, 2014). Başka bir deyişle kimliklerimizin ve hayata bakış açımızın oluşmasında tarihi ve kültürel miras anahtar rol oynamaktadır.

2- Tarihi ve Kültürel Miras Çatışma ve Uyuma Zemin Hazırlar:

Tarihi ve kültürel miras bizlere verdiği kimlikler aracılığıyla çatışma ve uyuma katkı yapar (Council of Europe, 2014). Aynı tarihi ve kültürel çevrenin mirasçıları kendilerini birbirlerine yakın hissederler. Örneğin ibadethaneler, tarihi binalar, sözlü ve yazılı hikâyeler insanları birbirine yakınlaştırır ve sosyal uyuma katkı sağlar. Bunun en güzel örneklerinden birisi, farklı etnik yapılarla sahip Müslüman Boşnaklarla Türklerin aynı kültür potasında barış içinde yaşamasıdır. Buna karşın tarihi ve kültürel çevre, uyuşmazlık ve çatışmalara da zemin hazırlayabilir. Bosna'da yaşanan Müslüman – Hıristiyan çatışması ve Arap-İsrail çatışmaları buna örnek olarak gösterilebilir.

3- Tarihi ve Kültürel Miras Ekonomiye Katkı Sağlar:

Tarihi ve kültürel miras ürünlerinin turizm etkinliklerinde kullanılması gerek yerel anlamda, gerekse ulusal düzeyde ekonomiye katkı yapar. Müzeler, tarihi alanlar, tarihi ve kültürel çevreye dayalı olarak ürettiği ürünler aracılığıyla ekonomiye katkı sağlanabilir.

4- Tarihi ve Kültürel Miras Değişim ve Sürekliliği Görmemize Yardım Eder:

Tarihi ve kültürel miras ürünleri geçmişten bugüne toplumların maddi çevre ve kültürel çevre olarak nasıl bir değişim gösterdiğini, nelerin değişip ve nelerin değişmediğini görmemize yardım eder.

5- Tarihi ve Kültürel Miras Farklı Açılardan Eğitime Katkı Sağlar:

Tarihi ve kültürel miras geçmişin bugüne nasıl geldiğini görmemize imkânı sağlar. Buna ilaveten, öğrenciler okullarda tecrübe edemeyecekleri öğretim etkinliklerini, tarihi ve kültürel çevrede hayata geçirebilirler. Ayrıca öğrenciler bu ortamlarda yaparak ve yaşayarak öğrenme fırsatı bulurlar (Demircioğlu, 2014). Özellikle birinci elden kaynaklara dayalı yapılacak öğrenme etkinlikleri analiz, sentez ve değerlendirme gibi öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini de geliştirilebilir. Buna ilaveten tarihi çevreye dayalı yapılabilecek öğrenme etkinlikleriyle geçmiş günümüze getirilebilecektir. Geçmişin bugüne getirilmesi, belirli bir yönüyle soyut olan tarihin öğretimini kolaylaştıracaktır.

Tarihi ve kültürel varlıkların korunması ve bunlardan yararlanılmasında sivil toplum örgütlerinin rolleri neler olabilir?

Sivil toplum kuruluşları, resmi kurumların dışında faaliyet gösteren, karamacı gütmeyen, gönüllülük esasına dayalı üyelik ve çalışma usulleri olan kurumlardır. Bu kurumlar çevre, tarih, kültür, sosyal yaşam vb. pek çok konuda mevcut durum ve problemleri teşhis etmek, bu durum ve problemlerle ilgili farkındalık yaratmak ve problemleri çözmek için faaliyet gösteren kuruluşlardır (Sivil Toplum Kuruluşları ve Görevleri Nelerdir?,2014).Tarihi ve kültürel çevreye yönelik faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin, tarihi ve kültürel çevrenin korunması ve etkin kullanımına yönelik bir dizi etkinlik yürütmeleri gerekmektedir. Bu çerçevede sivil toplum örgütlerinin yapabilecekleri işleri 4 temel başlık altında sıralayabiliriz. Bu başlıklar şu şekildedir;

1-Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel varlıkları korumaya yönelik faaliyetler yürütebilirler:

Tarihi ve kültürel mirasa yönelik kurulmuş olan sivil toplum örgütleri, tarihi ve kültürel mirasın korunmasına yönelik bir dizi faaliyet yürütebilirler. Özellikle yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan yararlanarak, tarihi ve kültürel mirasın restorasyonu ve korunmasına yönelik farkındalık artırıcı

projeler yapılabilir. Buna ilaveten, öğretmen, öğrenci ve yetişkinlerin katılımıyla, tarihi ve kültürel mirasın neden korunması gerektiğine yönelik projeler geliştirilmelidir.

2- Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel varlıkları araştırma ve ortaya çıkarmaya yönelik faaliyetler yürütülebilirler:

Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel varlıkların araştırılması, ortaya çıkarılması ve elde edilen bulguların sempozyum ve paneller aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılması konusunda faaliyetleri hayata geçirmeli ve bu tür etkinlikleri desteklemelidir. Buna ilaveten, tarihi bina mekanların restorasyonları, sözlü ve sözlü olmayan kültürel öğelerin kayıt altına alınması vb. projeler hayata geçirilebilir.

3-Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel varlıkların eğitim ve öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik faaliyetler yürütebilirler:

Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel mirasın eğitimde nasıl kullanılacağı konusunda etkinlikler düzenleyebilirler. Bu etkinliklerde tarihi ve kültürel çevrenin eğitim ve öğretim faaliyetlerinde nasıl kullanılması gerektiğiyle ilgili akademik deneyimi bulunan uzmanlarla öğretmenlerin eğitimine yönelik projeler geliştirebilir.

4-Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel varlıkların turizm ve ekonomiye katkı sağlaması için faaliyetler yürütebilirler:

Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel çevrenin turizme ve ekonomiye nasıl katkı yapacağı konusunda projeler geliştirmelidir. Bu noktada özellikle yerli ve yabancı turistlere yönelik tarihi ve kültürel mekânlarda canlandırma, drama ve zamanda yolculuk etkinlikleri proje haline getirilmelidir. Bu projeler, turizm müdürlüklerine, belediyelere ve okullara tarihi ve kültürel çevrenin etkin kullanımı konusunda örnek olabilir. Buna ilaveten, tarihi ve kültürel çevreye dayalı el sanatları üretimine yönelik eğitim projeleriyle yetiştirilecekler aracılığıyla ekonomiye katkı sağlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihi ve kültürel miras geçmişten bugüne gelen ve yaşamımıza doğrudan etki eden iki temel unsurdur. Kimliklerimizin oluşumunda, değerlerimizde, toplumsal yaklaşma ve çatışmalarımızda tarihi ve kültürel mirasın izlerini görmek mümkündür. Buna ilaveten, tarihi ve kültürel miras, iyi korunduğu ve kullanıldığı takdirde, turizme, ekonomiye ve eğitime doğrudan katkı yapabilme potansiyeline sahiptir. Tarihi ve kültürel mirasın etkin kullanımında rol oynayabilecek kurumlar arasında sivil toplum örgütleri de yer almaktadır.

Tarihi ve kültürel mirasın etkin korunması ve kullanımında sivil toplum örgütlerinin rolleriyle ilgili aşağıdaki öneriler yapılabilir;

- Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel mirasın korunmasına yönelik projeler geliştirmelidir.
- Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel mirasın araştırılmasına yönelik projeler geliştirmelidir.
- Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel mirasın turizmde nasıl kullanılması gerektiğine yönelik projeler geliştirmelidir.
- Sivil toplum örgütleri toplumda ve öğrencilerde tarihi ve kültürel çevreye yönelik farkındalık artırıcı projeler yürütmelidir.
- Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel çevreye dayalı olarak barış ve hoşgörü tesisini geliştirici faaliyetler yürütmelidir.
- Sivil toplum örgütleri tarihi ve kültürel çevrenin eğitimde nasıl kullanılması gerektiğine yönelik uygulamalı etkinlikler yürütmelidir.